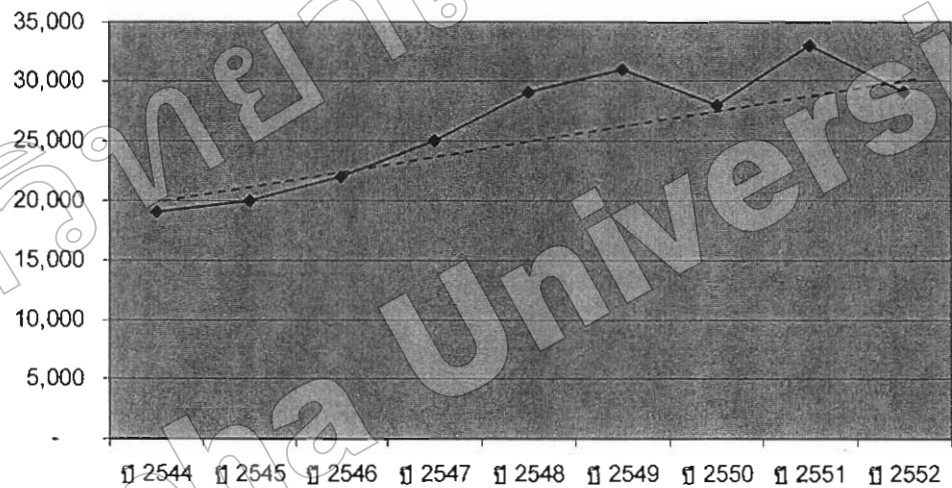

บทที่ 1

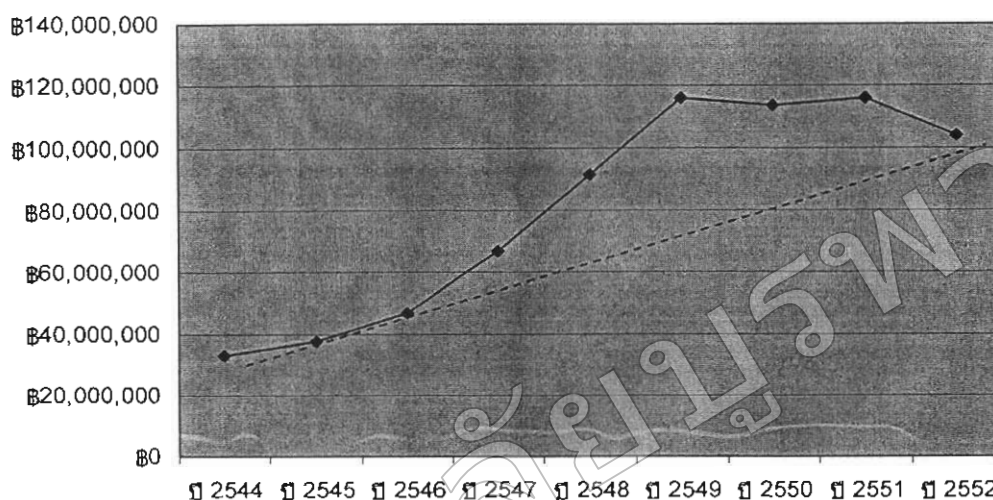
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

จากประสบการณ์ในการเปิดให้บริการทันตกรรมในโรงพยาบาลเอกชนในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นเวลา 19 ปี พบว่าภาพรวมของการรับการรักษาทางทันตกรรมมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง จากสถิติผู้มารับบริการและรายได้ของศูนย์ทันตกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2552

ภาพที่ 1-1 จำนวนผู้มารับบริการของศูนย์ทันตกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2552

ภาพที่ 1-2 รายได้ของศูนย์ทันตกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2552

จากทัศนคติของผู้ใช้บริการที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพของตนเองมากขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านทันตกรรม ส่งผลให้มีผู้ป่วยทั้งในและต่างประเทศมาใช้บริการเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในมาตรฐานและความปลอดภัย โดยมีความบริการอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับกำลังซื้อของผู้บริโภคในปัจจุบัน นอกจากนี้พฤติกรรมของผู้รับบริการส่วนใหญ่ต้องการทันตแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้น รวมทั้งต้องการความสะดวกสบายในการเข้ารับบริการ ทำให้ทางโรงพยาบาลให้การสนับสนุนในการพัฒนาบริการทางทันตกรรมอย่างต่อเนื่อง

จุดเด่นของการให้บริการทันตกรรมของโรงพยาบาล คือ การผสมผสานองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้ป่วย ประกอบกับระบบปลอดภัยที่ผ่านการตรวจสอบได้มาตรฐานสูง เพื่อให้มั่นใจถึงคุณภาพและความปลอดภัยในการให้บริการทุกครั้ง ภายใต้การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดโดยทีมทันตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา

การกำหนดกลยุทธ์ของศูนย์ทันตกรรมที่ผ่านมาแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 กลยุทธ์ทันตกรรมเฉพาะทาง (ปี พ.ศ. 2544-2546) ช่วงที่ 2 กลยุทธ์ทันตกรรมความงาม (ปี พ.ศ. 2547-2549) และช่วงที่ 3 กลยุทธ์ทันตกรรมความงามและรากเทียม (ปี พ.ศ. 2550-2552)

ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2546 ทางศูนย์ทันตกรรมได้เน้นกลยุทธ์ทันตกรรมเฉพาะทาง ซึ่งการให้บริการทันตกรรมโดยทันตแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญครบทุกสาขา อาทิ เช่น ทันตกรรมเด็ก รักษา รากฟัน ปรีทันตวิทยา ศัลยศาสตร์ช่องปาก ทันตกรรมประดิษฐ์ เป็นต้น ทำให้ผู้รับบริการเชื่อมั่น

และสร้างรายได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเจริญเติบโตของรายได้ในปี พ.ศ. 2544 - 2546 ร้อยละ 19, 15 และ 24 ตามลำดับ

ช่วงปี พ.ศ. 2547 – 2549 ศูนย์ทันตกรรมใช้กลยุทธ์ทันตกรรมเพื่อความงาม (Cosmetic Dentistry) โดยยังคงเน้นการทำการตลาดแบบเจาะกลุ่มเป้าหมาย (Segmentation Marketing) เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสและเพิ่มศักยภาพการดำเนินธุรกิจ โดยทันตกรรมความงามได้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2546 และส่งผลให้ศูนย์ทันตกรรมมีอัตราการเจริญเติบโตของรายได้ในช่วงปี พ.ศ. 2547- 2549 คิดเป็นร้อยละ 43, 37 และ 26 ตามลำดับ โดยกลุ่มเป้าหมายหลักที่มารับบริการทันตกรรมความงาม ได้แก่ ชาวต่างชาติที่พำนักอาศัยหรือทำงานในประเทศไทยและนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากเมืองพัทยา ถือเป็นเมืองท่องเที่ยวซึ่งมีความพร้อมในด้านบริการทางการแพทย์ และบริการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยบริการด้านทันตกรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมเดินทางเข้ามาใช้บริการในประเทศไทย จากสถิติผู้รับบริการในปี พ.ศ. 2547-2549 มีผู้รับบริการชาวต่างชาติมากกว่าคนไทย โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55 ของผู้รับบริการทั้งหมด และสัดส่วนรายได้จากชาวต่างชาติมีมากถึง ร้อยละ 69 โดยช่วงอายุมากกว่า 60 ปี จะเป็นกลุ่มที่มารับบริการมากที่สุด และมีสัดส่วนรายได้มากที่สุด

เมื่อปลายปี พ.ศ. 2548 ศูนย์ทันตกรรมได้เริ่มนำทันตกรรมรากเทียมเข้ามาเป็นบริการทางเลือก และปรับกลยุทธ์เป็นทันตกรรมความงามและรากเทียมในช่วงปี พ.ศ. 2550 – 2552 แต่เนื่องจากในปี พ.ศ. 2550 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำจากวิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก ประกอบกับเหตุการณ์ความไม่สงบของการเมืองภายในประเทศ ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ได้รับผลกระทบอย่างมาก รวมถึงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการสุขภาพต้องชะลอการลงทุน และไม่สามารถสร้างการเจริญเติบโตได้ ปี พ.ศ. 2550 – 2552 จึงอยู่ในช่วงฟื้นฟูเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของศูนย์ทันตกรรมในปี พ.ศ. 2550-2552 พบว่ากลยุทธ์ทันตกรรมความงามและรากเทียม ยังไม่สามารถสร้างการเจริญเติบโตให้กับศูนย์ทันตกรรมได้ นอกจากนี้ทันตกรรมความงามยังมีอัตราการเจริญเติบโตที่ลดลงอีกด้วย แต่ทันตกรรมรากเทียมยังมีอัตราการเจริญเติบโตของรายได้ 3 ปีต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2550-2552 ในอัตราร้อยละ 27, 37 และ 14 ตามลำดับ ซึ่งการเจริญเติบโตนี้มาจากทันตแพทย์เพียง 3 ท่าน จึงอาจเป็นข้อจำกัดที่ทำให้แนวโน้มการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นไม่มากเท่าที่ควร

ตารางที่ 1-1 อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ของศูนย์ทันตกรรม ทันตกรรมความงาม และ
ทันตกรรมรากเทียม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2552

กลยุทธ์	ทันตกรรมเฉพาะทาง			ทันตกรรมความงาม			ทันตกรรมความงาม และรากเทียม			
	ปี พ.ศ.	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552
อัตราการเติบโตของศูนย์ทันตกรรม		19%	15%	24%	43%	37%	26%	-2%	1%	-10%
อัตราการเติบโตของทันตกรรมความ งาม		-	-	22%	24%	45%	2%	-8%	-6%	-5%
อัตราการเติบโตของทันตกรรมราก เทียม		-	-	-	-	-	270%	27%	37%	14%
สัดส่วนรายได้ทันตกรรมรากเทียมต่อ รายได้รวมของศูนย์ทันตกรรม		-	-	-	-	3%	7%	12%	13%	17%

จากความร่วมมือด้านศักยภาพในการดูแลรักษาผู้รับบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติของ
โรงพยาบาลที่มีคุณภาพทัดเทียมโรงพยาบาลระดับสากล ด้วยมาตรฐานการรักษาและอุปกรณ์ทาง
การแพทย์ที่ทันสมัย พร้อมทั้งการจัดการที่มีประสิทธิภาพของทีมแพทย์ พยาบาล ในการดูแลผู้ป่วย
เป็นอย่างดี ได้รับการรับรองมาตรฐานโรงพยาบาลในระดับสากลแล้ว ศูนย์ทันตกรรมยังมีจำนวน
ทันตแพทย์ 38 คน เจ้าหน้าที่ 32 คน และเทคโนโลยีทางทันตกรรมที่มีความทันสมัยมากที่สุดในภาค
ตะวันออก เช่น เครื่องเอ็กซเรย์ 3 มิติ จึงมีความพร้อมที่จะพัฒนางาน ทันตกรรมรากเทียมให้
เป็นศูนย์ทันตกรรมรากเทียมที่มีศักยภาพในการให้บริการผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควร
กำหนดแนวทางในการพัฒนางานทันตกรรมรากเทียมและกำหนดยุทธศาสตร์หลักในการให้บริการ
ทันตกรรมที่เป็นรูปธรรมเพื่อแสดงศักยภาพของศูนย์ทันตกรรม สร้างการรับรู้เพิ่มขึ้นและเป็นที่
ยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การวางแนวทางที่ชัดเจน จัดว่าเป็นการกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นของแผน ซึ่งจะต้องมีการ
กำหนดแผนควบคุมและการประเมินผล จึงมีความสนใจในการจัดทำแผนธุรกิจฉบับนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อลำดับความคิดและเตรียมความพร้อมในการพัฒนางานทันตกรรมรากเทียมของ
โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารขออนุมัติงบประมาณเพื่อการพัฒนางานทันตกรรม รากเทียมได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ เพราะมีการวางแผนงานล่วงหน้า มีแผนสำรอง เพื่อลดความเสี่ยงทางธุรกิจที่เกิดจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำแผนงานที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในรูปแบบของแผนธุรกิจ มาใช้ในการนำเสนอขอ อนุมัติงบประมาณที่ต้องการในการพัฒนางานทันตกรรมรากเทียมของโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ใน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี
2. มีแนวทางดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ใช้ในการมอบหมายหน้าที่ รับผิดชอบได้ตามแผนงานที่วางไว้ และใช้เริ่มต้นดำเนินการ ได้ทันทีที่ได้รับการอนุมัติโครงการ
3. นำกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ในแผนงานไปใช้ในการพัฒนางานทันตกรรมรากเทียมให้เป็น ศูนย์กลางการให้บริการทันตกรรมรากเทียมที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในภาคตะวันออกของประเทศไทย

คำนิยามศัพท์

แผนธุรกิจ หมายถึง แผนงานจะผลิตทางธุรกิจที่แสดงถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติในการลงทุนประกอบการ โดยมีกำหนดงบประมาณ กำลังคน วัสดุดิบ เพื่อให้เกิดสินค้าและธุรกิจ มีความสำคัญต่อการตัดสินใจก่อนการลงทุน เมื่อศึกษาแล้วจะนำผลการศึกษามาตัดสินใจว่าการลงทุนจะนำมาเป็นแผนในการปฏิบัติงาน แผนธุรกิจจึงมีความสำคัญสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการจะเริ่มดำเนินการโครงการใหม่

การพัฒนารูปแบบการให้บริการทันตกรรมรากเทียม หมายถึง การศึกษาความเป็นไปได้ ในการพัฒนาด้านการตลาดของงานทันตกรรมรากเทียมในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทย เช่น สภาพตลาด ส่วนประสมทางการตลาด โอกาสและอุปสรรคทางการตลาด ตลอดจนกลุ่มลูกค้า เป้าหมาย เพื่อวางแผนกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด

ทันตแพทย์ หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2537

ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรม หมายถึง บุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาต เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมจากทันตแพทยสภา

วิชาชีพทันตกรรม หมายความว่า วิชาชีพที่กระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการตรวจ การวินิจฉัย การบำบัด หรือการป้องกัน โรคฟัน โรคอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับฟัน โรคอวัยวะในช่องปาก โรคขากรรไกร และกระดูกใบหน้าที่เกี่ยวข้องกับขากรรไกร รวมทั้งการกระทำทางศัลยกรรม และการกระทำใด ๆ ในการบำบัด นุรณะและฟื้นฟูสภาพของอวัยวะในช่องปาก กระดูกใบหน้าที่เกี่ยวข้องกับขากรรไกรและการทำฟันในช่องปาก

คลินิกทันตกรรม หมายถึง คลินิกทันตกรรมและคลินิกทันตกรรมเฉพาะทาง ที่ให้บริการผู้ป่วยด้านทันตกรรมโดยทันตแพทย์

ศูนย์ทันตกรรม หมายถึง คลินิกทันตกรรมที่ให้บริการทันตกรรมสาขาต่าง ๆ ในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในเขตพญาไทที่ได้ทำการศึกษา

โรงพยาบาล หมายถึง สถานพยาบาลใด ๆ ซึ่งได้รับอนุญาตให้ตั้งและดำเนินการสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 เพื่อประกอบการรักษาพยาบาลผู้ป่วย ซึ่งมีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน และจัดให้มีการวินิจฉัยโรค การศัลยกรรม ผ่าตัดใหญ่ (Major Surgery) และให้บริการด้านพยาบาลเต็มเวลา

ประเภทของโรงพยาบาลและสถานพยาบาล ได้จัดจำแนกไว้เป็น 2 ประเภท คือ

1. โรงพยาบาลและสถานพยาบาลประเภททั่วไป ได้แก่ โรงพยาบาลและสถานพยาบาลแผนปัจจุบันหรือแผนโบราณ ซึ่งให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วยด้วยโรคทั่วไป มิได้จำกัดเฉพาะโรคใดโรคหนึ่ง
2. โรงพยาบาลและสถานพยาบาลประเภทเฉพาะโรค ได้แก่ โรงพยาบาลและสถานพยาบาลแผนปัจจุบันหรือแผนโบราณ ซึ่งให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วยเฉพาะโรค โดยมีผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันหรือแผนโบราณในสาขาเฉพาะโรค ทำการรักษาโรคเฉพาะนั้น ๆ เช่น สาขาศัลยกรรม อายุรกรรม กุมารเวช สูติ-นรีเวชวิทยา จักษุ โสต ศอ นาสิก ทันตกรรม จิตเวช ลาริงซ์วิทยา การผดุงครรภ์ เป็นต้น

ผู้ป่วย หมายถึง ผู้ที่เข้ารับการรักษารหรือผู้รับบริการด้วยการพยาบาล ได้จำแนกไว้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ผู้ป่วยใน หมายถึง ผู้ที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล อย่างน้อย 6 – 8 ชั่วโมง หรือผู้ที่ต้องเสียค่าห้องและอาหารประจำวัน ในการเข้ารับรักษาในโรงพยาบาลและสถานพยาบาล
2. ผู้ป่วยนอก หมายถึง ผู้ที่รับบริการหรือเวชภัณฑ์อันเนื่องมาจากการรักษาพยาบาลในแผนกผู้ป่วยนอกหรือในห้องรักษาฉุกเฉินของโรงพยาบาลและสถานพยาบาล หรือผู้รับบริการศัลยกรรมผ่าตัดเล็ก (Minor Surgery) โดยไม่เป็นผู้ป่วยในตามนิยามข้อ 1.

บุคลากรของโรงพยาบาล หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลและสถานพยาบาลทั้งเต็มเวลาและบางเวลา โดยจำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารโรงพยาบาลและสถานพยาบาลในระดับสูง และระดับรองลงมา ได้แก่

- ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ
- หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าแผนก หัวหน้าตึก และผู้ตรวจการ

2. เจ้าหน้าที่รักษาพยาบาล หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านกรให้บริการตรวจและรักษาโรค โดยตรง ประกอบด้วย

- แพทย์
- ทันตแพทย์
- พยาบาล จำแนกเป็นพยาบาลวิชาชีพ และพยาบาลเทคนิค
- ผู้ช่วยพยาบาล
- พนักงานผู้ช่วยเหลือพยาบาล
- ผดุงครรภ์

- พนักงานพยาบาลอื่น ๆ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลนอกเหนือจากที่ระบุไว้แล้ว เช่น พนักงานนวดแผนโบราณ พนักงานพยาบาลประจำแผนก เป็นต้น

3. เจ้าหน้าที่บริการทางการแพทย์ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการให้บริการทางการแพทย์อื่น ๆ นอกเหนือจากการให้การตรวจรักษาโรคโดยตรง เช่น นักรังสีเทคนิค นักกายภาพบำบัด นักเทคนิคการแพทย์ เภสัชกร โภชนากร และเจ้าหน้าที่ประจำในแผนกที่ให้บริการทางการแพทย์ เป็นต้น

4. เจ้าหน้าที่บริการโรงพยาบาล หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลหรืองานบริการทางการแพทย์ เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชี เจ้าหน้าที่งานพัสดุ พนักงานจ่ายยา พนักงานขับรถ พนักงานทำความสะอาด เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เป็นต้น

ประเภทของการทำงาน จำแนกไว้เป็น 2 ประเภทคือ

- เต็มเวลา หมายถึง ผู้ที่ทำงานมากกว่า 44 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
- บางเวลา หมายถึง ผู้ที่ทำงานน้อยกว่า 44 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ผู้สูงอายุ มีคำจำกัดความต่าง ๆ ดังนี้

1. ในองค์การสหประชาชาติ ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป

2. ภาคภาษาไทย

- ผู้สูงอายุ หมายถึง ใช้อายุเป็นหลักในการเรียก (60 ปี ขึ้นไป)

- คนชรา หมายถึง ใช้ลักษณะทางกายภาพเป็นหลักในการเรียก
- ผู้อาวุโส หมายถึง ใช้สถานภาพทางราชการ แก่กว่า เก่ากว่า เป็นหลักในการเรียก (ในทางศาสนา ภิกษุผู้ใหญ่ เรียก ภิกษุน้อยว่า อาวุโส ภิกษุน้อยเรียกภิกษุผู้ใหญ่ว่า กันเด)

3. ภาคภาษาอังกฤษ

- วิทยาการว่าด้วยผู้สูงอายุ เรียกว่า Gerontology
- วิทยาการด้านการแพทย์ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เรียกว่า Geriatric Medicine
- ในองค์กรสหประชาชาติ ดกลงใช้คำว่า Older Persons
- มีคำหลายคำ ใช้เป็นสรพนามเรียกผู้สูงอายุ เช่น Aging, Eldcrly, Older Person,

Senior Citizen

4. ในสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง ซึ่งในการ ศึกษารวบรวมข้อมูลประชากรผู้สูงอายุได้แบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่มคือ ผู้สูงอายุตอนต้น และผู้สูงอายุตอนปลาย

- ผู้สูงอายุตอนต้น หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 61-69 ปี ทั้งชายและหญิง
- ผู้สูงอายุตอนปลาย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 70 ปี ขึ้น ไป ทั้งชายและหญิง

วัยผู้ใหญ่ เริ่มตั้งแต่สิ้นสุดวัยรุ่นเมื่ออายุประมาณ 20-25 ปี หรืออาจเร็วกว่านั้น วัยผู้ใหญ่ คือวัยที่รับผิดชอบการดำเนินชีวิตของตน โดยนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้สะสมมาตั้งแต่วัยเด็กมาใช้ในการปรับตัวและแก้ปัญหาชีวิต บุคคลในวัยผู้ใหญ่มีบทบาท หน้าที่ และการปรับตัวต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงชีวิตแตกต่างกันไป แบ่งวัยผู้ใหญ่ออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Early Adulthood) อายุ 20- 40 ปี วัยนี้มีพัฒนาการเต็มที่ของร่างกาย วุฒิภาวะทางจิตใจอารมณ์ พร้อมทั้งจะมีบทบาทที่จะเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนในเรื่อง อาชีพ คู่ครอง และความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ อย่างมีความหมาย

วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นระยะที่บุคคลมีการเจริญเติบโตทางร่างกายสมบูรณ์ที่สุด มีร่างกายแข็งแรง อวัยวะต่าง ๆ ทำงานอย่างเต็มที่ ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มั่นใจในตนเอง เป็นวัยของการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างลึกซึ้งและยาวนาน สนใจเพศตรงข้ามและมองหาคู่ชีวิต คบหาเพศเดียวกันเพื่อการทำงานและการสังคม สิ่งสำคัญที่คนในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจำเป็นต้องหาแนวทางในชีวิตก็คือ อาชีพการทำงาน การเลือกคู่ครอง การปรับตัวในชีวิตสมรส การมีบทบาทเป็นบิดามารดา หรือถ้ายังเป็นโสดก็ต้องมีการปรับตัวต่อการดำรงชีวิต

2. วัยผู้ใหญ่ตอนกลางหรือวัยกลางคน (Middle Adulthood) อายุ 41-60 ปี เป็นวัยที่ได้ผ่านชีวิตครอบครัวและชีวิตการทำงานมาระยะหนึ่ง มีความมั่นคงและความสำเร็จในชีวิต

เป็นวัยของการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุ บุคคลผู้สามารถปรับตัวได้ดีและดำเนินชีวิตในวัยหนุ่มสาวด้วยความก้าวหน้า ก็จะประสบความสำเร็จในชีวิต ได้แก่ มีชีวิตครอบครัวที่มั่นคง เลี้ยงดูอบรมบุตรจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบตนเองได้ มีความสำเร็จในการทำงานตามสมควรแก่ฐานะและความสามารถ เป็นที่ยอมรับของบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและในสังคม มีความสามารถแก้ปัญหาทั้งในเรื่องส่วนตัว ครอบครัวและการทำงานได้ บางคนก็เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อรับผิดชอบหมู่คณะและสังคมตามความเหมาะสม ที่สำคัญก็คือ บุคคลในวัยนี้ควรมีความพึงพอใจในความสำเร็จของตนและมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตและควรสามารถยอมรับข้อผิดพลาดหรือความบกพร่องของตนได้ ความสำเร็จนี้ ส่วนใหญ่จะพบในผู้ใหญ่วัยกลางคนในช่วงต้น คือ ระหว่าง อายุ 41-50 ปี แต่ในช่วงหลัง คือ ระยะเวลาอายุ 51-60 ปี ความสำเร็จในการทำงานและบทบาทในสังคมลดลง และร่างกายมีความเสื่อม เหล่านี้ย่อมมีผลกระทบคือสภาวะทางจิตใจ ทำให้มีอาการหวั่นไหวและซึมเศร้าได้ วัยกลางคนจึงเป็นวัยที่ต้องมีการปรับตัวมาก

3. วัยผู้ใหญ่ตอนปลายหรือวัยสูงอายุ (Late Adulthood) อายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยของความเสื่อมถอยของร่างกาย สภาพจิตใจ และบทบาททางสังคม การปรับตัวคือความเสื่อมถอยและการเผชิญชีวิตในบั้นปลายเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของวัยนี้

ภาวชนานี้แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพันธุกรรม พัฒนาการในอดีต การดูแลบำรุงรักษาร่างกายและจิตใจ ตลอดจนประสบการณ์ชีวิตและการปรับตัวต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ วัยสูงอายุเป็นระยะสุดท้ายของชีวิต อาจยาวนาน 10-20 ปี หรือกว่านั้น ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละคน ปัจจุบันคนอายุยืนขึ้น วัยสูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมของร่างกาย สมรรถภาพในการปรับตัว ถ้าบุคคลมีการพัฒนาโดยมีการเตรียมตัวเตรียมใจเข้าสู่วัยนี้ล่วงหน้ามาตั้งแต่ในวัยกลางคน ก็สามารถปรับตัวรับบทบาทของวัยสูงอายุได้ตามสมควรแก่ฐานะสภาพทางจิตใจแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็จะไม่มีการเสื่อมตามร่างกายไปด้วย วัยสูงอายุจึงควรเป็นวัยของการพักผ่อนอย่างสุขสงบ มีพัฒนาการทางจิตใจต่อไปได้จนถึงระดับสูงสุด และสามารถปรับตัวต่อสภาพต่าง ๆ ในบั้นปลายของชีวิตได้อย่างภาคภูมิใจ